

## Krajewski, Mirosław B.

---

"Na północ od Warszawy. Szkice z dziejów ruchu oporu 1939-1945", Jan Ptasiński, Warszawa 1984 : [recenzja]

---

Notatki Płockie 31/1-126, 53-56

---

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

50. Stebelski Adam. Akta kancelarii własnej Archiwum Głównego oraz kancelarii Archiwów Akt Dawnych przy Trybunałach Cywilnych 1807—1944. w: *Straty Archiwów i Bibliotek Warszawskich* t. I str. 385—392.
51. *Straty Archiwów i Bibliotek Warszawskich w zakresie rękopiśmiennych źródeł historycznych*. t. I AGAD. Warszawa 1957 r.
52. Suchodolski Witold *Archiwa polskie za okupacji (1939—1945)*. *Archeion* t. XVII W-wa 1948 s. 54—83.
53. *Słownik geograficzny Król. Polskiego*. wyd. przez B. Chlebowskiego i Wł. Walerskiego, t. VIII W-wa 1887.
54. Tarakanowska Maria. *Problem brakowania akt w Polsce w świetle przepisów i literatury archiwalnej w l. 1918—1965*. *Archeion* t. XLVI W-wa 1967 s. 43—55.
55. Tomczak Andrzej. *Rzut oka na dzieje archiwów polskich i na ich aktualne zadania*. *Archeion* t. XLIII W-wa 1966 r. s. 55—82.
56. Teki Pawliński Jan. *Lauda sejmikowe plockie*. Zakł. Dokumentacji Instytutu Historii PAN w Krakowie.
57. Wańkiewicz Jan Józef. *Archiwum Państwowe w Płocku. Tow. Nauk. Płockie 1820—1830—1907—1957. Szkice i Materiały*. Płock 1957 s. 221—225.
58. Wierzbowski Teodor. *Vademecum*. wyd. K. Tyszkowski i B. Włodarski. 1926 r. s. 227—253.
59. Wolf Adam. *Studia nad urzędnikami mazowieckimi*. Warszawa 1962 r.
60. *Volumina Legum*. wyd. J. Chryzko, T. III Petersburg 1859 r.
62. Za głoła Ignacy. *List o archiwum plockim akt dawnych*. w: «Korespondent Płocki» R. V, Płock 1880 r. nr 104 s. 2—3.
63. *Zbiór dokumentów i listów miasta Płocka*. t. I 1065—1495 wyd. Stella Maria Szacherska, W-wa 1975 r.
64. *Zbiór ogólny przywilejów i spominków mazowieckich*. wyd. J. Kochanowski W-wa 1919.
65. *Zbiór przepisów administracyjnych Król. Polskiego*. *Wydz. Sprawiedliwości*. Cz. I tom III Warszawa 1866 r.
66. *Postanowienie i rozporządzenia rządu w gub. Król. Polskiego obowiązujące, po zniesieniu w r. 1871 urzędowego Dziennika Praw Król. Pol.* Zebrał W. Wyzński, t. XVIII str. 221 W-wa.
67. Zarządzenia, dekryty dot. organizacji archiwów państwowych publikowanych w: *Monitor Polski* r. 1918 nr 116, *Mon. Pol.* r. 1920 nr 251, *Dziennik Praw* r. 1919 nr 14, *Dziennik Urzędowy Min. Oświaty* nr 19 z r. 1950.
68. *Z dawnych kronik plockich* (dokument z 1564 r.). w: «Korespondent Płocki» R. I Płock 1876 nr 101.
69. *Archeion* t. I—XVI l. 1927—1939 (W-wa) — sprawozdania z działalności Wydziału Archiwów Państwowych i Archiwów Państwowych, spisy urzędników, protokoły posiedzeń sesji Rady Archiwalnej itp.

## **RECENZJA**

JAN PTASIŃSKI **Na północ do Warszawy. Szkice z dziejów ruchu oporu 1939—1945**  
Czytelnik, Warszawa 1984 s.456.

Do rzadkości w zasadzie należy fakt, aby działacze ugrupowań politycznych, będąc już w stanie spoczynku, podejmowali trud naukowych lub popularno-naukowych opracowań dotyczących okresu, w którym przypadło im działać. Częściej bowiem ludzie ci sięgają po pamiętnikarską formę przedstawienia swojej i najbliższych drogi społeczno-politycznej. Choć autor recenzowanej pracy w słowie wstępnym zastrzega się, że nie jest zawodowym historykiem, to z pewnością czytelnik odniesie wrażenie, że czyni to raczej ze skromności niż rzeczywistej zasadności twierdzenia. Dowodzi tego z pewnością dość przejrzysta struktura książki, a także dobra umiejętność w posługiwaniu się różnorodną bazą źródłową, jak również wartość naukowa przypisów do tekstu.

Jan Ptasiński w ciągu 40 lat po zakończeniu wojny, poza pełnieniem różnych funkcji politycznych i państwowych, ogłosił swoje wspomnienia *Z mazowieckich pól. Wspomnienia partyzanta* (Warszawa 1959, wyd. 3—1968) a także kilka znaczących artykułów i druków zwrzawnych, z których na uwagę zasługują: *W 20-tą*

*rocznicę powstania PPR* (Gdańsk 1962), *Z działalności PPR na Północnym Mazowszu w latach okupacji hitlerowskiej 1942—1945* («Wojskowy Przegląd Historyczny» 1970 nr 2 s. 111—136), *O działalności Rewolucyjnej Rad Robotniczo-Chłopskich „Młot i Sierp” na ziemiach północnego Mazowsza w latach 1940—1942* (w: *Okręg Płocki 1942—1945. Z walk PPR*, GL—AL, Warszawa 1974 s. 132—151), *Ziemia płońska w latach 1939—1945* (Wrocław 1981 — rec. M. Krajewski w: «WPH» 1982 nr 2 s. 228—231).

Recenzowana praca stanowi próbę przedstawienia działalności ruchu oporu w trójkącie Wisła—Narew—Biebrza, tj. na obszarze Płocka oraz powiatów plockiego, płońskiego, pułtuskiego, ciechanowskiego, przasnyskiego, makowskiego, gostynińskiego, ciepeckiego, rypińskiego, brodnickiego, lipnowskiego i wrocławskiego. Książka została napisana na podstawie materiałów archiwalnych dotyczących różnych ugrupowań ruchu oporu przechowywanych w archiwach krajowych. Autor wykorzystał ponadto bogate wspomnienia uczestników,

przede wszystkim lewicowego ruchu oporu, przechowywane zarówno w archiwach jak też spisane na użytek własny autora. W pracy wykorzystano także opublikowane wspomnienia, a wśród nich m.in. K. Germana *Droga do celu* (Wrocław 1979) oraz zbiór wspomnień zawarty w zbiorowym opracowaniu *Okręg Płocki* (Warszawa 1974): K. Marińskiego, W. Wieczorkowej, T. Kufła, F. Majdaka, J. S. Ludwińskiej, W. Mazura, L. Markowskiego, J. Krajeńskiego, J. Rypińskiego, Cz. Szczepańskiego, Z. Kisielewskiego, J. Ptasńskiego i innych. Z opracowań o charakterze naukowym J. Ptasński w swej książce wykorzystał m.in. wspomnianą syntezę *Okręg Płocki* a także prace K. Ciechanowskiego *Ruch oporu na Pomorzu Gdańskim 1939—1945* (Warszawa 1972), T. Fijałkowskiego *Pod kryptonimem „Wkra”* (Warszawa 1968), R. Juszkiwicza *Konspiracyjny ruch ludowy na Mazowszu 1939—1945* (Warszawa 1977).

Pierwsze początki ruchu oporu na ziemiach północnego Mazowsza związane są z Płockiem i działalnością w nim działaczy ludowych okresu międzywojennego Juliana Wieczorka z Płocka oraz Zygmunta Wolskiego z powiatu sierpeckiego. Wokół nich wyrastali inni znani później radykalni działacze, jak T. Kufel, K. Pesta, F. Peda, K. German, L. Markowski i inni. Poza konspiracją komunistyczną powstały tu samorzutnie grupy zbliżone programowo do późniejszego Związku Walki Zbrojnej. Do nich to należał m.in. Związek Wolnych Chłopów powołany w listopadzie 1939 r. w Płocku przez Leona Dorobka i Stanisława Wojcika.

Na przełomie 1939—1940 na terenie północnego Mazowsza powstało szereg organizacji związanych wcześniej w Warszawie, będącej centralą konspiracji. Jedną z nich, która zapuściła tu silne swoje korzenie była Chłopska Organizacja Wojskowa „Raclawice”. Najważniejszą za sprawą jej wpływu w powiatach płockim i pułtuskim, nie podporządkowując się CKRL „Roch”. Zachowała ona swą samodzielność aż do wcielenia „Raclawic” do ZWZ.

W pierwszym okresie tworzenia się oporu przeciwko polityce okupańta w okresie od września 1939 roku do połowy 1940 r. na omawianym terenie wyłoniły się trzy ugrupowania polityczno-zbrojne: „Roch” z Batalionami Chłopskimi, Rewolucyjne Rady Robotniczo-Chłopskie z Czerwoną Milicją i ZWZ-AK. Ugrupowania te przeszły w następnych miesiącach okupacji ewolucję wewnętrzną, a reprezentowany przez nie kierunek polityczny pozostał niezmienny przez cały okres okupacji. Organizacje te reprezentowały odrębne linie polityczne, a próby porozumienia pomiędzy Armią Krajową a Armią Ludową oraz Armią Ludową a Batalionami Chłopskimi kończyły się niepowodzeniami, bądź też nie przynosiły zamierzonych dla stron celów. W istocie ruch oporu na ziemiach północnych Mazowsza, jak w całym prawie okupowanym kraju, dzielił się na zachowawczy i lewicowy.

Obawy autora książki, wyrażone w słowie wstępnym, co do obiektywności w sprawie traktowania obydwu odłamów ruchu oporu, okazały się mimo wszystko zasadne. Działalność organizacji konspiracyjnych związanych z rządem emigracyjnym autor poświęcił zaledwie 1/5 pracy, w tym większość zagadnieniu szukania dróg porozumienia PPR z BCh i AK. Układ taki musi rodzić oczywiste zastrzeżenia, tym bardziej, że autor nie uwzględnił tego ani w podtytułach książki ani we wstępie. Pisząc o zachowawczym ruchu oporu J. Ptasński w minimalnym stopniu sięgnął zarówno do materiałów archiwalnych jak również do powszechnie dostępnych opracowań. Jedynym częściowym usprawiedliwieniem tego stanu rzeczy może być fakt emocjonalnych związków autora z lewicowym ruchem oporu, któremu poświęcił prawie cały okres okupacji.

Autor recenzowanej książki mówiąc o strukturze ZWZ-AK nie podaje kryptonimów obwodów. Powiat lipowski np. posiadał kryptonim „Postój”, zaś rypiński — „Borowiki”. Działaczem tej organizacji w pierwszym powiecie był rzeczywiście ppor. Dołkowski (imię — Edward), ale nie był on nigdy komendantem obwodu. Funkcję tę pełnił Józef Sadowski, ps. „Zagończyk” (działacz POZ „Znak”). W obwodzie rypińskim pierwszym komendantem był kpt. Antoni Zieliński, ps. „Kruk”, a po jego aresztowaniu w maju 1943 r. — Tadeusz Kowalski, ps. „Tomasz”. Ten ostatni pełnił tę funkcję aż do wyzwolenia, a nie jak podaje autor, przyjmując bezkrytycznie za K. Ciechanowskim, że po Zielińskim komendantami obwodu byli por. Borczański, por. „Tomasz” (s. 295). Por. Barczański, to ponad wszelką wątpliwość, por. Marian Borczyński, ps. „Bolesław”, który w rejonie Dobrzynia n. Drwęcą prowadził dobrze zorganizowaną siatkę wywiadowczą szyfrowaną kryptonimem „Zagajnik”. Podczas masowej fali aresztowań członków AK w maju 1943 r. został aresztowany, a następnie zginął podczas ewakuacji Stutthofu w 1945 r.

W tym miejscu trzeba wskazać, że autor omawiając fragmentarycznie działalność ZWZ-AK nie uniknął dalszych pomyłek i trudnych do zrozumienia uproszczeń. Istnienie i działalność organizacji o charakterze zachowawczym J. Ptasński oparł na pracach R. Juszkiwicza i T. Fijałkowskiego, którzy w założeniach swoich cennych prac nie sięgali do ziem województwa pomorskiego, oraz na pracy K. Ciechanowskiego, który z kolei tereny uwzględnione przez autora recenzowanej książki potraktował marginesowo (zob. recenzja pracy K. Ciechanowskiego «Przegląd Zachodni» 1973 nr 2 s. 410—415). Najwyraźniej w tym miejscu uwidocznił się brak szerszego wykorzystania literatury przedmiotu, a wśród niej m.in. B. Chrzanowski, *Zarys struktury organizacyjnej SZP-ZWZ-AK na Pomorzu Gdańskim w świetle wydawnictw „Armia Krajowa w dokumentach”* «Stutthof. Zeszyty Muzeum» 1977 z. 2 s. 103—125), M. Krajewski, S. Suszyński, *Działalność POZ, „Znak” i ZWZ-AK na Ziemi Do-*

brzyńskiej w latach 1939—1945 («Przegląd Historyczny» 1980 z. 4 s. 773—791). Autor w ogóle nie wspomina o prężnej działalności POZ „Znak” w byłych powiatach lipnowskim i rypińskim, związanych mocno z III Okręgiem „Mazowsze” z siedzibą w Płocku. Błędnie podaje nazwisko Romana Teodorczyka, ps. „Namura” jako R. Teodorowicz.

Mjr WP R. Teodorczyk odegrał w ruchu oporu na Mazowszu Płockim niepoślednią rolę. Dodać trzeba, że do 1942 r. był on komendantem POZ na teren północnego Mazowsza, a po jej wcieleniu do AK, od grudnia 1942 r. do kwietnia 1943 r. był szefem wywiadu w sztabie podokręgu AK obejmującego teren północnego Mazowsza. Aresztowany w grudniu 1943 r., torturowany w więzieniu w Pomiechówku, został tam 4 lutego 1944 r. zamordowany (zob. T. Oracki, *Leksykon sławnych Mazowszan*, Ciechanów 1977 s. 189). Nie można także uznać za zgodne z prawdą uogólnienie, iż POZ „Znak” w listopadzie 1942 r. została wcielona do ZWZ (s. 44). W powiecie lipnowskim, gdzie siły POZ sięgały 1.100 zaprzysiężonych członków, organizacja ta aż do połowy 1943 r. pozostała ugrupowaniem samodzielnym. Masowe aresztowania w maju tego roku doprowadziły do rozbitcia i upadku organizacji. Nie można zgodzić się z twierdzeniem autora, że „ogólna ilość członków ZWZ w końcu 1941 r. na interesującym nas obszarze osiągnęła ponad 2000 osób” (s. 78). Liczba ta wymaga weryfikacji, a wywód przeprowadzony przez autora wydaje się niezbyt logiczny.

Gdy chodzi o strukturę pracy, to poza uwagami dotyczącymi jakości prezentowanego materiału, trzeba wskazać na rażący brak jakiegokolwiek, choćby symbolicznego, podsumowania prezentowanego materiału. Trzeba mieć tę świadomość, że książka (licząc jej okazały nakład — 10 tys. egzemplarzy) trafi do czytelnika o różnym stopniu wyrobienia politycznego, który nie zawsze potrafi sam wyprowadzić właściwe wnioski. Mimo, że praca wydana została przez wydawnictwo literackie, to w istocie nosi ona charakter popularno-naukowy. W związku z tym, istotny niepokój budzić musi brak zestawienia wykorzystanych źródeł i literatury. Nie pozwala to czytelnikowi na ocenę, jakie ważne pozycje autor uwzględnił, a które świadomie lub z braku wiedzy o nich, pominął. Dokładna analiza bazy źródłowej wskazuje, że ilość wykorzystanych źródeł ma charakter wybiórczy, co oczywiście należało zaznaczyć we wstępie. Np. spośród blisko 30 cennych artykułów dotyczących różnych form ruchu oporu na Mazowszu Płockim zamieszczonych na łamach «Notatek Płockich» autor wykorzystał zaledwie kilka. Wiele z nich wzbogaciłoby prezentowany materiał. Podobnie można powiedzieć o cennej skądinąd pracy B. Dymka *Mazowieckie rodziny. Z dziejów walki w szeregach PPR* (Warszawa 1977), której J. Ptasieński nie wykorzystał w recenzowanej książce.

Autor w swojej książce wykorzystał kilka-

dziesiąt relacji, jednak z wielu przypisów do tekstu nie wynika, czy zostały one zebrane przez autora, czy też przechowywane są w archiwach (np. przypis 95 s. 393). Podobnie rzecz dotyczy wspomnień (przypis 96 s. 393). Zupełnie niezrozumiałym wydaje się fakt, że autor pisząc o aktywistach ruchu oporu niekonsekwentnie stosuje ich okupacyjne pseudonimy. Używanie pseudonimów w tego typu opracowaniach jest powszechnie przyjęte we wszystkich opracowaniach dotyczących obydwu odłamów ruchu oporu w okupowanym kraju. Rzecz jest tym bardziej godna zasygnalizowania, że w kilku przypadkach mamy do czynienia z tymi samymi nazwiskami i imionami. Tylko więc użycie pseudonimów może spowodować właściwe rozróżnienie (np. Władysław Domagalski, ps. „Burżuj”, „Tomasz”; Władysław Domagalski, ps. „Kowal”, „Piotr”; Władysław Domagalski s. Stanisława (nie używający pseudonimu). Stąd też np. na s. 374 autor pisząc „2 sierpnia (1944 r. — dop. M.K.) został aresztowany i rozstrzelany czołowy działacz PPR i rad narodowych, członek PRN Władysław Domagalski”, nie wiadomo o którego z nich chodzi, skoro dwaj Domagalscy, zdaniem Ptasieńskiego, byli członkami konspiracyjnej PRN. Dla wyjaśnienia: chodzi tu o W. Domagalskiego, ps. „Burżuj”, „Tomasz”, który nota bene został zamordowany wraz z 18-letnim synem Zygmuntem nie 2 a 28 sierpnia 1944 r. (zob. B. Dymek, *Mazowieckie rodziny*, Warszawa 1977 s. 77).

Wiele przypisów w recenzowanej pracy jest błędnych i niepełnych, np. przypisy 90 na s. 393 i 170 na s. 407 — W. Tylża — winno być Tylża, Ruch oporu na Pomorzu (dodać trzeba: Powstanie i rozwój PPR. -PPR i rady narodowe w Rypinie i Lipnie. -Powstanie i rozwój Gwardii Ludowej i Armii Ludowej. -Działalność bojowa Gwardii i Armii Ludowej, «Pomorze» 1966 nr 24, 1967 nr 1, 2, 3). Przypisy 145 na s. 406 i 164 na s. 470 winno być Z. Jędrzyński zamiast Jędrzejewski. Podobnych przeoczeń i braków jest w tej części pracy niestety więcej.

J. Ptasieński, korzystając w swej pracy z możliwości dokonania sprostowań w przypisach do tekstu, świadomie, jak się wydaje zrezygnował z dokonania tychże. Np. we wszystkich dotychczasowych i to bardzo licznych opracowaniach podawano nazwisko działacza lewicowego z powiatu sierpeckiego jako Antoni Sulkowski, ps. „Stary”, „Lis”, „Stary Lis”, autor recenzowanej pracy, nie podając żadnych powodów, używa 10-krotnie: Sulkowski (zob. *Okręg Płocki*, s. 668).

Pożytecznym uzupełnieniem książki są natomiast załączone indeksy nazwisk oraz nazw geograficznych opracowane przez autora, choć i te są także niepełne. Praca napisana została jasnym i przystępnym językiem. Mimo specyficznego układu treściowego, opartego na układzie problemowym a nie chronologicznym, autor uniknął możliwych w takich przypadkach powtórzeń.

Krytyczne uwagi, które poczyniłem, mają charakter uzupełnień i sprostowań. Nie umniejszają one w sposób zasadniczy wartości recenzowanej pracy i nie zmieniają faktu, że otrzymaliśmy dość interesującą pozycję. Z pewnością nie było zamierzeniem autora, aby książka pretendowała do miana syntezy dziejów ruchu oporu na północnym Mazowszu. Nie mniej może ona stanowić krok w tym kierunku.

W tym miejscu godzi się zgłosić postulat nieco szerszej natury. Autorzy opracowań dotyczących ruchu oporu przeciwko polityce okupanta podkreślają tylko jego zbrojny i polityczny charakter. Wiadomo jednak, że polityka okupanta hitlerowskiego rodziła także spontaniczny opór ludności podbitego kraju. Ludność polska różnymi sposobami demonstrowała protest przeciwko okupantowi. Demonstracją

polśkości było nagminne używanie, mimo zakazu i zakazu, języka polskiego, opieszałe wykonywanie pracy, zamaskowany sabotaż, niedostarczanie kontygentów i wreszcie powszechne zjawisko solidarności, wyrażające się we wzajemnej pomocy materialnej, ukrywaniu poszukiwanych przez policję, pomoc rodzinom dotkniętym śmiercią członka rodziny lub zesłaniem do obozów. Osobnym rodzajem oporu było tajne nauczanie dzieci i młodzieży języka ojczystego z elementami historii narodowej. Zagadnienia te powinny być uwzględniane, gdy mówi się o oporze ludności danego obszaru, w szczególności zaś, jak to ma miejsce w recenzowanej książce, na obszarach włączonych do Rzeszy.

Mirosław R. Krajewski

## **Z KRONIKI**

**GRAŻYNA NARTOWSKA-NOWAK**  
Komisarz wystawy

### **Wystawa publikacji Państwowego Wydawnictwa Naukowego w 35-lecie jego działalności (1951 – 1986)**

19 lutego 1986 roku w sali im. Tadeusza Gierzyńskiego w siedzibie Towarzystwa Naukowego Płockiego otwarta została wystawa najnowszych publikacji Państwowego Wydawnictwa Naukowego (PWN), zorganizowana w 35-lecie jego powstania i działalności. Myśl prezentowania dorobku największych polskich wydawnictw podjął przed kilku laty prezes TNP dr inż. Jakub Chojnacki. Pierwszą wystawą tego typu była otwarta dnia 22 listopada 1983 r. ekspozycja publikacji Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (*Ossolineum*), wydawnictwa Polskiej Akademii Nauk we Wrocławiu. W 1984 r. swoje książki prezentował w salach TNP Instytut Wydawniczy PAX z Warszawy. Prawie wszystkie pokazywane na obu wystawach książki zostały przekazane Bibliotece im. Zielińskich TNP w darze i powiększyły jej zbiory. Na kolejnym, trzecim już pokazie, tym razem zorganizowanym z okazji 35-lecia działalności PWN, zebranych gości powitał prezes TNP dr inż. Jakub Chojnacki. Wśród 60 przybyłych na otwarcie wystawy Gości byli m.in.: inż. Adam Bartosiak — I sekretarz KW PZPR w Płocku, mgr Antoni Bielak — Wojewoda Płocki, Stanisław Przedlaci — sekretarz KW PZPR, mgr Stefan Pod-

górski — sekretarz WK SD, mgr Tadeusz Kołodziejak — przewodniczący MRN, mgr Marian Rodzeń — Prezydent m. Płocka, prorektor Politechniki Warszawskiej d/s Filii w Płocku prof. dr Józef Kwiatkowski, Igor Niki-foruk — attache Ambasady ZSRR w Warszawie, mgr Franciszek Tekliński, honorowy obywatel m. Płocka, prezes Zarządu Centralnego Związku Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych w Warszawie, doc. dr med. Tadeusz Garlej — prezes Płockiego Towarzystwa Lekarskiego, ks. dr Michał Grzybowski — dyrektor Biblioteki Diecezjalnej. Dyrektor i Redaktor Naczelny PWN mgr Rafał Łąkowski, jego zastępca — mgr Jerzy Kozłowski i mgr Krzysztof Rajewski — kierownik Redakcji Upowszechniania przybyli z Warszawy na otwarcie wystawy jako przedstawiciele Państwowego Wydawnictwa Naukowego. Wystawę otworzył Wojewoda Płocki mgr Antoni Bielak, lecz zanim została przecięta wstęga, dyrektor PWN mgr Rafał Łąkowski zapoznał obecnych z dotychczasowymi osiągnięciami wydawnictwa. Państwowe Wydawnictwo Naukowe powołano do istnienia w Warszawie w 1951 r., a kolejna rocznica jego powstania to doskonała okazja do podsumowania dotychcza-